

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОПТИКО-ПРОСТОРОВИХ УЯВЛЕНЬ У ДІТЕЙ З ДИЗАРТРИЄЮ

У статті розглядається проблема розвитку оптико-просторових уявлень у дітей з дизартрією.

Ключові слова: розвиток, оптико-просторові уявлення, діти з дизартрією.

The statistic has the problem of developing optical-spacious phenomena in children with disarray.

Key words: development, optical space, children with disarray.

Оптико-просторові уявлення є необхідним механізмом адаптації до умов, що постійно змінюються. У той же час розвиток здатності до прийому, переробки та структурування інформації, орієнтування в просторі, розуміння логіко-граматичних конструкцій розглядається як одна із умов успішного навчання в школі, зокрема опанування такими загальнонавчальними навичками, як читання, письмо, арифметичні дії [5, с. 91].

Як зазначають дослідження Т. Ахутіної, А. Семенович, С. Умрихіна та інших науковців, стверджують, що опанування простором відбувається ще в дошкільному віці у тісному зв'язку з сенсорним і руховим розвитком. Відповідно, у цей період активно встановлюється система зв'язків між зоровим, акустичним, кінестетичним аналізаторами і вже до кінця третього року життя у дітей утворюється системний механізм просторової орієнтації.

У старшому дошкільному віці у зв'язку із ознайомленням з геометричними фігурами, формами, величиною, у дітей створюються оптико-просторові уявлення, і, як наслідок – вони вже здатні до впізнавання реальних об'єктів за схемами та моделями, тобто у дошкільників формується оптичний гнозис. [2, с. 82].

Для повноцінного розвитку оптико-просторових уявлень важливе значення має сприйняття дитиною розташування предметів по відношенню один до одного. За допомогою засобів мови ці відношення передаються у мовленні у вигляді логіко-граматичних конструкцій, які дитина має розуміти та адекватно вживати. Відповідно, для опанування окремими частинами мови такими, як прислівник та прийменник має бути сформований певний рівень оптико-просторових відношень. [3, с. 11].

Особливого значення формування оптико-просторових уявлень набуває у корекційно-розвивальній роботі з дітьми із дизартрією, оскільки у зазначеної категорії дітей спостерігаються специфічні відхилення в розумовій діяльності, що визначається структурою мовленнєвого порушення, зокрема, це:

- відставання розвитку наочних форм мислення;
- труднощі у формуванні сфери образів-уявлень;
- уповільнений темп опанування аналізом і синтезом на практичному рівні;
- труднощі оперуванні образами об'єктів в просторі;
- репродуктивний характер діяльності;
- зниження здатності до творчого створення нових образів;
- уповільнений процес опанування мисленнєвими операціями [2, с. 249]

Під час дизартрії має місце кореляція між ступенем порушення мислення і ступеня прояву мовленнєвого дефекту. У дітей з легкими формами дизартрії спостерігається лише незначне зниження розумової діяльності, що за астенизації з вираженим зниженням

функцій уваги і пам'яті, а з тяжкими – затримка психічного розвитку або навіть олігофренія.

Особливістю дизартрії у дітей є часто її змішаний характер з поєднанням різних клінічних синдромів. Це пов'язано з тим, що під час впливу шкідливого фактора на мозок пошкодження має дифузний характер, а також з тим, що, пошкодження одних мозкових структур, які забезпечують керування руховим механізмом мовлення, призводить до затримки дозрівання і порушення функціонування інших. Цей фактор визначає структуру мовленнєвого дефекту при дизартрії та її часте поєднання з порушеннями вищих психічних функцій. Це у свою чергу призводить до тяжкої дезінтеграції всього психомовленнєвого розвитку дитини в цілому. У дітей ураження окремих ланок мовної функціональної системи в період

Саме дезінтеграція у розвитку психічних є причиною виникнення відхилень в опануванні дітьми із дизартрією просторово-часових уявлень, оптико-просторового гнозису, конструктивного праксису [4, с. 17].

Слід зазначити, що особливо складно діти з дизартрією опановують уявленнями про величину та її параметри, що виражають досить абстрактні поняття. Вони зі значними труднощами здатні цілісно уявити об'єкт, виділити основні структурні його елементи, їх просторове співвідношення, дрібні деталі. Це ще раз підтверджує своєрідність пізнавального розвитку зазначеної категорії дітей.

Механізмом порушення опанування оптико-просторовими уявленнями у дітей з дизартрією є затримка у формуванні міжаналізаторних зв'язків, які є основою складних видів діяльності, зокрема, зорово-моторної, слухо-зорово-моторної координації. Недостатність міжсенсорної взаємодії виявляється також у несформованості почуття ритму, труднощах орієнтації у схемі власного тіла [1, с. 46].

Якісні зміни під час опанування оптико-просторовими відношеннями пов'язані з розвитком мовлення у дітей, з розумінням і активним вживанням ними словесних позначень просторових відносин, виражених прийменниками та прислівниками. У дітей з дизартрією пошкодження мозкових структур призводить до труднощів виділення та розрізнення просторових ознак і відносин, порушення вміння їх правильно словесно позначати, орієнтуватися в просторових відносинах. Пошкодження рухового аналізатору значно утруднює опанування конструюванням та ліпленням, а також обмежує включення словесних позначень в експресивне мовлення, що ще більше затримує розвиток оптико-просторових уявлень у зазначеної категорії дітей [3, с. 70].

Таким чином, порушення опанування оптико-просторовими уявленнями дітьми з дизартрією характеризуються уповільненим формуванням просторово-часових уявлень, оптико-просторового гнозису, конструктивного праксису, труднощами у засвоєнні уявлень про величину, форму предметів. Відповідно, виникає потреба в організації цілеспрямованої корекційно-розвивальній роботі, спрямованої на розвиток у дітей з дизартрією функціонального базису оптико-просторових уявлень.

ЛІТЕРАТУРА:

1. . Лопатина Л.В. Логопедическая работа с детьми дошкольного возраста с минимальными дизартрическими расстройствами: Учебное пособие/ под ред. Е.А. Логиновой. СПб.: Изд-во «Союз», 2004. 192 с.
2. Тарасун В.В. Логодидактика. Навчальний посібник для вищих навчальних закладів. К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2004. 348с.
3. Тарасун В.В. Формування мовної особистості – новий напрям логопедичної роботи. *Дефектологія*. 2007. № 4 С. 3–11
4. Нейропсихологическая профилактика и коррекция. \ под ред. А.В. Семенович. М.: Дрофа, 2014. 311с.
5. Семенович А.В., Умрихин С.О. Пространственные представления при

отклоняющемся развитии. М., 1997. 297с.

Рекомендує до друку науковий керівник доцентка Кабельнікова Н.В.